



THINK NAMIBIA  
Sustainable Forest  
Management

*Mulelo wa pampili ye kiku toloka mitomo ya kamaiso ya mishitu ka nako ye telele mwa Namibia.*

## MAKALELO

Namibia ina ni sifumu sa limbule za nyambe. Likiliti zemwa mutulo ni mutulo-upa, sihulu-hulu, ku fumaneha libaka za mishitu ya limela zeñata [mubone pampili ya bubeli: Limela mwa mishitu ya Namibia]. Mishitu ye iyemela limbule za butokwa foku tusehela baba mwa lilalanda zeñata fa kalulo ya pisinisi niyaku pilela kuyona.

Lilalanda zeñata za mwa matakanyani li pilela, isi fela fa limbule za likota, kono ni limbule zesazwi fa likota za mabala. Ku ekeza hape, palo yetuna ya lisebelez zamwa libaka moku pila ze bupa likota ze tiswa ki mishitu kiza butokwa isi fela fa mayemo a mwa sibaka seo kono hape nikwa kekezo ya kushutana kwa ze pila mwa mishitu ya naha ni sifumu sa naha [mubone pampilituna ya siswaniso ya pili: Lisebelez za limela ni lifolofolo za naheni].

Mwa lilimo ze lishumi ze felile, sikiliti sa sub-sahara mwa africa kamukana, kubeya cwalo naha ya Namibia, litalimani ni kekezo tuna ya tokwahalo ya mifuta ya likota zezwa fa limela zena ni lipalisa. Polofiti ye fumanehile kwa kutulo ka silimo ya mabala mwa Namibia i kutisizwe fa palo ye likani bakeñisa kupimiwa kaku kutiseza butokwa fafasi kwa likota haku bapanywa ni teko ye tomilwe mwa misika ya manaha a lifasi amañwi, haa limbule zeñata za likota ze zwelezi fa limela zena ni lipalisa neli sweli kukutulwa isi ka nzila yelikona kuba teni ka nako ye telele. Mulelo wa kamaiso ya mishitu ka nako ye telele ki tatululo yekona kuba kwateni ili ku sileleza kwa likozi za mwa naheñi ni sifumu ze tiswa ki sebeliso ya likota za mabala isi ka tokomelo ni ku yundisa mishitu.

## KAMAISO YA MISHITU KULI IBE TENI KA NAKO YE TELELE KI SIKAMAÑI?

Kamaiso ya mishitu kuli ikone kuba teni ka nako ye telele ki tokomelo ya limbule za mishitu ili kulukiseza cwanoñu faa nimwa linako zesa taha, libyana ni lisebelez ze tokwahala kuba silalanda ni liluko, ni ka nako yeswana, ku buluka makete a mishitu. Hape i zibahala ka tokomelo ya mishitu ka nako ye telele.

Kamaiso ya mishitu ka nako ye telele kuzwafo i talima kalulo yakubata kutisa tikanelo fa hala butokwa bwa mishitu ni tokwahalo ya limbule za nyambe mwa mishitu.

“

Katengo ka kopano ya macaba ka tolokile kamaiso ya mishitu ka nako ye telele kakuba kezahalo ye zwelapili niku cinca, ye lela ku tokomela niku hulisa **sifumu, mayemo a bupilo** ni butokwa bwa naheñi kwa mifuta ya mishitu kaufela, kutisa likabelo zeliteni cwanonu faa ni batu baba sa taha mwa linako zakwa pili.

”

Zwelopili ye inelezi kapa ya nako ye telele ku ekeza kuzeo i talusa butokwa ni sebeliso ya mishitu ni libaka za muubu mwa mishitu ka nzila nifa mayemo a tokomelo ya mifuta ya limela ni lifolofolo mwa sibaka seo, musebelez, kukutela kumela hape, butuna, kutiya ni

## PAMPILI YA LITABA ZA NITI ZE AMA:

# Mitomo ya kamaiso ya mishitu ka nako ye telele

konahalo yaku tazeleza, cwanoñu fa ni mwa linako zesa taha kwa pili, misebezi ye swanela mwa sizwale sa limela ni libupiwa mwa sibaka, kalulo ya sifumu ni mipilelo ya batu mwa sibaka, fa mayemo a mwa naha ni mwa lifasi, ni zesa tisi sinyehelo mwa hala libaka za naheñi zeñwi moku pila limela ni lifolofolo.

Litaba ze shutana li lukela ku talimwa kuziba kamaiso ya mishitu ye swanela. Mwa mishitu ye mituna, mayemo a kamita a tatubiwa ki muzamaisi wa mishitu kapa muofisa wa lisebelez za mishitu. Muofisa wa lisebelez za mishitu kiya filwe musebezi wa ku zamaisa tikanelo ya tekisano, ze pila mwa naheñi, ze beleka kwa kuikatulusa zekona kubateni mwa mishitu.

## BUTOKWA BWA KAMAISO YA MISHITU KA NAKO YE TELELE MWA NAMIBIA

Kamaiso ya mishitu ka nako ye telele kiya butokwa mwa Namibia sina hai ekeza kwa butokwa bwa mishitu ni ku mbweshafaza pukelezo ya mishitu. Kuekeza kuzeo, ikona ku lwanisa kusinyiwa kwa mishitu ya Namibia yesina kamaiso ya nako ye telele.

Milibo ya kamaiso ya mishitu ka nako ye telele mwa Namibia sihulu-hulu i lela ku:

- Tokomela mishitu ya Namibia ni lisebelez ze fumaneha za limela ni lifolofolo za naheñi, kubeya cwalo mayemo aku shutana kwa mipilelo ya zena ni bupilo.
- Susumezo ya kulafa ni sebeliso ya mabala ni libyana zesika pangiwa fa mabala ka nako ye telele.
- Kupangela naha masheleñi ka nzila ya tekiso ya libyana zezwa mwa mishitu fa teko ye likanelezi.
- Ku tiiseza kuzwelapili kufiwa kwa misumo ni likota ze belekiswa ki babamwa silalanda.

## MITOMO YE TALU YA KAMAISO YA MISHITU KA NAKO YE TELELE

Muhupulo wa kamaiso ya mishitu ka nako ye telele u zwelela fa mitomo ye talu (3) ili sifumu, naheñi ni mayemo a mipilelo. Ku bukeleza ka zwelopili kamaiso ya mishitu ka nako ye telele kutokwa ku tiiseza tikanelo hala mitomo ye talu ili ku sebelisa kakutala likabelo ze fumaneha kwa limbule za mishitu.



### MAYEMO A SIFUMU A NAKO YE TELELE

- Misebezi yamwa mishitu kiya butokwa niku tisa polofiti ni tundamo mwa linako zeo pisinisi hai kutezi kwatasi.
- Misebezi ye tisa zende mwa kalulo ya sifumu kuba lipulukelo.



### MIPILELO NI BUINO BWA BATU KA NAKO YE TELELE

- Misebezi ye ezahala mwa mishitu ye amuhelwa mwa libaka za buino niku yemelwa ki silalo sesi fumana fateni likabelo ni ba lipulukelo.
- Misebezi ye eziwa ka kozo ni swalisano ni batu mwa libaka ni baba pila mabapa.



### KUBA TENI KWA SILALANDA SA NAHEÑI KA NAKO YE TELELE

- Misebezi yamwa mishitu ye tiiseza sebeliso ya limbule zamwa mishitu ni kamaiso ya limbule ze cwalo kuli batu mwa nako ye ni mwa linako zesa taha kwa pili bakone ku fumana fateni likabelo.
- Misebezi ye tiiseza kuzwelapili kumela kwa likota niku lwanisa kufela kwa likota ni kukutula ka pitelezo.

*Sisupo sa pili: Mitomo ye talu ya kamaiso ya mishitu ka nako ye telele*

# LICALULO ZE SILELA ZE BEKEKA KWAKU PIMA KAMAISO YA MUSHITU KA NAKO YE TELELE

**MUKWA WA PILI WA KUIOTEKULA: Mukwa wa pili wa kuitekula: Tokomelo ni ku mbweshafazwa kwa limbule zamwa mishitu ni kalulo yeli ekeza kwa moya ya mwa mbimbyulu ye shutana mwa lifasi**



## LISUPO

- Sibaka kaufela sa mishitu ya simuluho.
- Palo ya sibaka sa mishitu moku fumaneha ze pila kamukana mwa mishitu wa simuluho ni ye konile ku caliwa.
- Palo kamukana ya likota mwa libaka ze shutana.

**MUKWA WA BUBELI WA KUIOTEKULA: Tokomelo ya palo kapa buñata bwa zekona kupangiwa mwa mishitu**



## LISUPO

- Kumela ka makuteka kwa mifuta ya limela za butokwa mwa mishitu.
- Libaka za mishitu zena ni milelo ya kamaiso ya ku pangiwa kwa likota ka nako ye telele.
- Kuzwisiwa ka silimo kwa likota za mabala haku bapanywa palo ya nako ye telele ye konile kukulubelwa.
- Palo ka silimo ya libyana ze zwisiwa zesazwi fa likota za mabala.
- Sibaka ni palo ya licalanu ze hula za mifuta ye makaza mwa limela.

**MUKWA WA BULALU WA KUIOTEKULA: Tokomelo ya misebezi ya silelezo ya mishitu kubeya cwalo pukelezo ya muubu ni limbule za mezi**



## LISUPO

- Libaka za mishitu ze zamaiswa bakeñisa silelezo ya muubu ni limbule za mezi.
- Misebezi ya kamaiso ya mishitu ye zibahaza ku tokomelwa kwa muubu.
- Libaka zena ni sinyehelo tuna ya muubu.
- Misebezi ya kamaiso ya mishitu ye alabela kwa likezahalo ze beleka hande kwaku sileleza limbule za mezi.

**MUKWA WA BUNE WA KUIOTEKULA: Pukelezo ni pabalelo ya mayemo a shutana a lika ze pila mwa mishitu ni libaka zenwi za muubu kapa mokuna ni likota**



## LISUPO

**Mayemo a shutana a limela ni lifolofolo za naheñi**

- Libaka za mishitu kakuya ka mifuta ya ze pila mwa mishitu, kapa kuluwa muubu ka mulao.
- Libaka za mishitu ze babalelwa.

**Mifuta yaze shelana shelana mwa mayemo a shutana**

- Kusinyeha niku kauhana kwa mishitu.
- Palo ya mifuta ye simuluha mwa sibaka.
- Palo ni mayemo ya mifuta ya limela yemwa kozi.
- Misebezi ya pukelezo ye tiiselize fa mayemo a shutana a mifuta ya lika ze shutana.

**Mayemo a shutana a ze amana ni ze pila**

- Palo ni sibaka moku fumaneha mifuta ya limela zeli mwa kozi yaku latehelwa mayemo eli simuluha kaona.
- Mayemo a palo ya mifuta ya limela ku toloka mayemo tota a moli inezi.
- Misebezi ya pukelezo ye lela mayemo aku shutana amoli inezi.

**MUKWA WA BUKETALIZOHO WA KUIOTEKULA: Pabalelo ya makete a mishitu ni maata azona**



## LISUPO

- Sibaka sa mishitu sesi sitatalisizwe ki ze amana ni lika ze pila ze cwale ka likokwani ni mifuta ya limela zesa simuluhi mwa sibaka seo.
- Sibaka sa mishitu sesi sitatalisizwe ki ze amana ni lika zeliteni zesa pili ze cwale ka mililo ni muunda.

**MUKWA WA BU SILEZI WA KUIOTEKULA: Pabalelo ni zwelopili ya litukelo za mipilelo ni sifumu kwa mishitu ni libaka zeñwi moku fumaneha likota**



## LISUPO

**Ze pangiwa fa lika ni ze ciwa kapa ku sebeliswa**

- Butokwa ni palo ya likota ni libyana zezwa fa likota.
- Butokwa bwa mishitu ya libyana zesazwi fa mabala ze shimbiwa.
- Mali a pangilwe fa lisebelezo zamwa naheñi.
- Sebeliso ya likota ni libyana zezwa fa likota za mifuta ya mayemo a pahami.
- Palo kaufela ya libyana ze sazwi fa mabala ze sebeliswa.
- Palo ni butokwa bwa mifuta ya za mayemo a pahami ze lekiswa kwande a naha kapa ze tiswa mwa naha.
- Butokwa bwa libyana zesazwi fa mabala ze lekiswa kwande a naha ni ku tiswa mwa hala naha.
- Ze lekiswa kwande a naha kakuba kabelo ya likota ni libyana ze pangiwa zesazwi fa likota, ni ze tiswa mwa hala naha kakuba kabelo ya likota ni libyana zezwa fa likota ze sebeliswa.

**Pulukelo mwa liluko lamwa mishitu**

- Butuna bwa pulukelo ya mali.
- Lipulukelo ka silimo ni lisinyehelo mwa lipatisiso za mwa mishitu, kekezo ni tuto.
- Misebezi ye tiswa mwa liluko la libyana zamwa mishitu.
- Kekezo ka silimo ya mali a lifiwa kwa babeleki, lituwelo ni palo ya likolofalo mwa liluko la mishitu.
- Tutando ya lilalo ze pilela kwa mishitu.
- Sibaka ni palo ya mishitu ye beleka mwa kalulo yaku pilela kuyona.
- Kabelo ya mali a fumanehile kwa kamaiso ya mishitu.

**Kuikatulusa ni bupoti**

- Libaka za mishitu zeliteni nize zamaiswa kwa likezahalo za kuikatulusa ni bupoti.
- Palo, mufuta ni kabelo ya baba pota mwa libaka ze shutana ni za bupoti.
- Libaka za mishitu ze zamaiswa ili ku tokomela sizo, mipilelo ya batu ni litumelo zabutokwa.
- Butokwa bwa mishitu mwa batu.

**MUKWA WA BU SILELA WA KUIOTEKULA:**

**Litaelo, tutengo twa simubuso ni milao ya litaba za sifumu kwa pukelezo ya mishitu ni kamaiso ka nako ye telele**



## LISUPO

- Mayemo awo kuona mulao wo talusizwe u yemela tokomelo ni kamaiso ka nako ye telele ya mishitu.
- Mayemo awo kuona milao ya tutengo twa simubuso l yemela kamaiso ka nako ye telele ya mishitu.
- Mayemo awo kuona milao ya sifumu l yemela tokomelo ni kamaiso ka nako ye telele.
- Sibaka saku likanyeza niku tatubisa licinceho kwa tokomelo ni kamaiso ya nako ye telele ya mishitu.
- Sibaka saku peta niku sebelisa lipatisiso ni zwelopili ze lelezwi ku mbweshafaza kamaiso ya mishitu niku isa lisebelezo ni libyana zamwa mishitu.

## TIKANYEZO YA KAMAISO YA MISHITU KA NAKO YE TELELE

Lisebeliso zeñwi liteni zaku pimisa zwelopili ni ku beleka ka swanelo kwa linzila za kamaiso yamishitu ka nako ye telele. Lisebeliso zee litaha mwa siyemo sa sipimiso ni lisupo zena ni mifuta ye latelela:

- Kukonahala ni milibo
- Inzi hande ka kuya ka zibo ya sayansi
- Izamaelela ni milelo ya zwelopili ya nako ye telele
- Ina ni kutwisiso
- Ya sebeliswa kwa linzila kaufela za kamaiso ya mishitu ka nako ye telele
- Ya sebeliswa kwa mayemo a mwa sibaka ni a naha
- A swanela kwa kungiwa kwa mihato, ku tokomela niku biha.

Mikopano ye sikai ya lifasi ikonile ku fitisa mulelo wa sebeliso ya lisupo ze silela (7) ze pima kamaiso ya mishitu ka nako ye telele. Namibia hape izwiselizepili lisupo ze zamaelela ni ze belekiswa mwa lifasi.

Sipimiso ni lisupo likona ku bukelezwa fa mayemo a sikiliti, naha ni mishitu. Lizwelapili ku tusa kwaku tiisa silikani saba lipulukelo niku zibahaza zwelopili ya milao, yeli ya butokwa kwaku hatelela kamaiso ya mishitu ka nako ye telele.

## LIÑOLISA LA BUPAKI KAKU BUPA KALULO YA KAMAISO YA MISHITU KA NAKO YE TELELE

Liñolisa za mishitu [mutalime pampilituna ya siswaniso ya bubeli: Liñolisa za mishitu wa sicaba] ki sisebeliso sa butokwa kwa kamaiso ka nako ye telele ya mishitu sina hai tusa kutisa tikanelo hala mipilelo, sifumu ni ni naheñi fa mihupulo yakuba teni ka nako ye telele.

Liñolisa za bupaki lifa kemelo kwa tekisano mwa mishitu ni liluko ka nzila ye lukisizwe hande yaku bapaza ni kufundota libyana zezwa mwa mishitu.

Kikwa butokwa kubona kuli liñolisa li sindeketilwe ki tuso ya tutengo yende. Zee li tiiseza kuli mishitu I tokomelwa hande nikuli mipilelo ya baba isepile fa mishitu ni balipulukelo babañwi I babalezwi ka nako ye telele.

## MIKOLOKO YA LIMBULE ZA MISHITU KAKUBUPA KALULO YA KAMAISO KA NAKO YE TELELE YA MISHITU

Yeñwi ya mihupulo ya butokwa mwa sebeliso ya limbule za mishitu kiku pima limbule zeliteni mwa sibaka sa mishitu. Tikanyezo kamita i eziwa ka nzila ya mukoloko wa limbule kamukana za mwa muhitu [mubone pampili ya bulalu ya litaba za niti fa: Mikoloko ya limbule zamwa mishitu]. Ya tusa kwa ku tatuba sinyehelo kwa mishitu ni kuyunda kwa mishitu, hape niku ekeza likabelo zesa tahi patalaza kwa naheñi ni batu. Kamaiso ya mishitu haikoni kuba ya nako ye telele kusina mukoloko wa limbule za mishitu sina hane kuka talusa kuli kuna ni mañusa feela a sikai a beleka kwa ku lela niku bukelezwa. Butokwa bwa mikoloko kakubupa kalulo kwa kamaiso ya mishitu ka nako ye telele haku swaneli ku hupulelwa kuba nto ye nyinyani sina haifa mañusa hape kwa likalafa kwaku lima kapa kucalwa kwa likota [mubone pampili ya litaba za niti buketalizoho fa: Kulima kapa kucalwa kwa mishitu ya simuluho niye tahiswa ka nzila ye zamaiswa] ni kutulo ya mabala [mubone pampilituna ya siswaniso ya bulalu fa: Kutulo ya likota mabala mwa Namibia].

## KULIMA KAPA KUCALWA KWA LIKOTA MUKWA WO BUPA KALULO YA KAMAISO YA MISHITU KA NAKO YE TELELE

Mukwa wa kulima kapa kucalwa kwa likota wa tokwahala kuli ku fumanehe zwelopili mwa kamaiso ka nako ye telele ya mishitu. Ki mukwa waku zamaisa ku simululwa, kuhula, palo ye bupa lika ni makete a mushitu. Kulima kapa kucalwa kwa likota ku lela ahulu kupangiwa kwa likota ni libyana zeñwi zezwa mwa mushitu, kono hape kwaku mbweshafaza misebezi ya mipilelo, ni sizwale mwa hala ze pila ni sibaka moli pila mwa mushitu. Kika cwalo, kamaiso ka nako ye telele ya mishitu haisa konahali kusina kulima kapa kucalwa ka swanelo kwa likota.

## TIKO HALA KU BUKELEZWA KWA KAMAISO YA MISHITU KA NAKO YE TELELE

Kamaiso ka nako ye telele ya mishitu italimani ni butata bobu kona ku sitatalisa ku bukelezwa kwa mukwa ni likabelo zaona. Kuba ni zibo ya zee kumi tusa ku alabela kuzona.

Tafule ya pili: Butata kwaku bukeleza kamaiso ka nako ye telele ya mishitu (African Union Commission, 2020)

| Mufuta                       | Tiko   |
|------------------------------|--|
| Tutengo twa simubuso         | <ul style="list-style-type: none"><li>• Sibaka sesi likani feela sa bucaziba.</li><li>• Kalulo ye maswe yaku ongaonga misebezi hala tutengo.</li><li>• Mayemo a kwa tasi a kuitenga kwa sicaba mwa misebezi ya tokomelo ya mishitu.</li></ul>  |
| Mipilelo ni buino bwa sifumu | <ul style="list-style-type: none"><li>• Litaba za tikanelo hala baana ni basali.</li><li>• Butata bwa kusa uutwana.</li><li>• Kutwisiso ye nyinyani fa kamaiso ya mishitu ka nako ye telele.</li><li>• Linzila za kuiabela Likabelo ze sika tolokiwa.</li><li>• Kekezo ya palo ya batu ka kui tahanela.</li></ul>  |
| Naheñi                       | <ul style="list-style-type: none"><li>• Kukutela kumela ka mayemo a kwa tasi kwamifuta ya limela.</li><li>• Kekezo kwa likezo ze tisa kuyunda ni sinyehelo ya mushitu.</li><li>• Tiko kwa makete a mushitu, kubeya cwalo mililo ni muunda.</li><li>• Butata bwa kucinca kwa mayemo a lihalimu niku cinca kwa mayemo a lihalimu koku ezahala feela kusika itekelwa.</li></ul> |
| Zibo kaza misebezi           | <ul style="list-style-type: none"><li>• Kutokwa tokomelo kapa tokomelo ye likani ya limbule za mwa mishitu.</li><li>• Zibo ya bucaziba ye nyinyani yaku kona ku eza mikoloko niku talimisisa.</li><li>• Libaka zesa kwani zaku bulukela litaba za mañusa a fumaneha.</li></ul>   |
| Taelo ni kamaiso ya maata    | <ul style="list-style-type: none"><li>• Kulukisa milao ya kamaiso ya mishitu ya nako ye telele ki musebezi wonga nako ye ñata.</li><li>• Bulyangelino ni kuluba-luba isi ka mulao.</li><li>• Linzila ze likani feela zaku fumanisa masheleñi mwa hala naha aku tusisa liluko.</li><li>• Liswanelo kwa limbule ze sika tolokiwa.</li></ul>                                    |

## MAFELELEZO

Liluko la mishitu ya Namibia lizwelapili kuba ni lizwelopili ni kubonisa ku mbweshafala mwa lineku la kamaiso ka nako ye telele ya mishitu. Naha ina ni litaelo ni milao ze iponahaza [mubone pampili ya bu ketalizoho katotu lala fa: Mapepa a milao ni litaelo ze ama kamaiso ya mishitu mwa Namibia], ni tuso ya tutengo fa mayemo a shutana

kukona ku bukeleza kamaiso ya mishitu ya nako ye telele. Milao ni litaelo zee ni hakuli cwalo litokwa ku kopanywa nikufa palo ye tuna ya babeleki ba lisebelezo za mishitu nikubafa limbule ze tokwahala kwaku peta misebezi yabona. Kutisa sibaka sesi tuna koku ekelizwe kwa babeleki ba lisebelezo za mishitu, tutengo, ni ba lipulukelo babañwi hape litokwa kufiwa, ni mihato yaku aba kapa kuisa lisebelezo mwa libaka ze shutana.

Ku ekeza kuzeo, nima program a swana ni mishitu ya sicaba [mubone pampilituna ya bune fa: Kamaiso ya mishitu wa sicaba] ni kamaiso ya limbule za nyambe ki baba pila mwa silalanda, lilalo lisweli ku zwakanywa mwa kamaiso ya mishitu. Zee kiza butokwa sina halitusa ba silalo kwaku alabela kwa litokwahalo za kamita ka nzila ya lisebelezo za limela ni lifolofolo za naheñi mwa mishitu, kwaku zwisezapili kusazwafa mwa hala kucinca kwa mayemo a lihalimu, nikuzwelapili ku ekeza kwa zwelopili ya mipilelo ni sifumu.

Hape, kuli kukonahale ku talimana ni kuyunda kwa mishitu, Namibia i lukela ku bukeleza mukwa waku tahisa mishitu kaku cala likota ni kubisa mushitu hape [mubone pampili ya bunee fa: Kutahisa mishitu ni kubisa mushitu hape]; mulelo tuna wazona kiku cala likota zeñata mwa sibaka kuli likone kuba mushitu hape. Hape, njimo ya likota [mubone pampili ya busilela fa: Njimo ya likota] ki nzila ye swanela hande kufita zibo yaku tokomela mushitu kapa njimo yaku cala mufuta ulimuñwi wa lukau mwa sibaka, kaku kopanya likota, limela ni lifolofolo.

Ka nzila ya kuitenga kwa ba lipulukelo kaufela mwa tokomelo ya mushitu, [mubone pampili ya bu silezi: Likalulo ze shutana zaba lipulukelo mwa mushitu ya Namibia] mwa kamaiso ka nako ye telele ya mishitu, kuna ni sibaka sesinde saku mbweshafaza kamaiso ya limbule za mwa mushitu mwa sibaka seo, kubeya cwalo kamaiso ni tokomelo ya mabala a kutulwa niku lekiswa.

## MUKOLOKO WA MANZWI

### Kamaiso ya limbule za nyambe ye eziwa kiba silalo [Community Based Natural Resources Management]:

Mukwa wo lumelela lilalo mwa sibaka kuba ni kalulo yeba bapala patalaza mwa pabalelo ni kamaiso ya limbule za nyambe, ka cwalo niku yemela zwelopili, kufelisa bunjebwe ni ku fumana masheleñi.

### Sipimiso sa zende kapa mayemo [Criteria]:

Ki lika za butokwa zeo kuzona milelo (mwa kalulo ye ki tokomelo kakuya ka nako kapa mayemo) ya tatubiwa.

### Mayemo a kushutana kwa limela ni lifolofolo za naheñi [Ecosystem diversity]:

Libaka ze shutana moku pila lika, lilalanda za limela ni lifolofolo ze pila, ni mihato yengiwa kwa limela ni lifolofolo za naheñi.

### Lisupo [Indicators]:

Sikuka kapa lisupo zekona ku likanyezwa niku beiwa mwa mukwa wa kuitekula wo ketilwe.

### Njimo ya lukau lwa mufuta ulimuñwi [Monoculture]:

Kulima kapa kucala mufuta ulimuñwi kapa mifuta ya limela mwa sibaka sesi filwe.

### Butokwa kwa lisindimwa [Roundwood equivalent]:

Tikanyezo ya butuna bwa lisindimwa ze lemilwe ze belekiswa kwa kupangisa libyana zezwa fa likota (kubeya cwalo bungululwa bwa kota bobu swana ni mihalalaha, mapepa, likabiso ze pangilwe fa likota ni mapulanga.

### Mayemo a kushutana kwa mifuta ya lika [Species diversity]:

Mifuta ye shelana ya limela ze taha mwa sibaka.

### Mayemo a kushutana kwa simuluho ya ze pila [Genetic diversity]:

Mifuta ye shutana ya palo ye bupa lika ni simuluho yaze pila mwa hala mufuta wa sika.

## BUKAPI

African Union Commission, 2020. *The sustainable forest management framework for Africa (2020-2030)*. Addis Ababa.

Canadian Council of Forest Ministers, 2008. *Measuring our progress: Putting sustainable forest management into practice across Canada and beyond*. Catalogue number: Fo4-26/2008E-PDF ISBN: 978-1-100-11167-4.

Dau, J. H., A. Mati, & S. A. Dawaki, 2015. Role of forest inventory in sustainable forest management: A review. *International Journal of Forestry and Horticulture* 1 (2), pp. 33-40.

DeBell, D. S., 1990. Sustainable forestry: Social, economic, and ecological considerations. *Are forests the answer?* Proceedings of the Society of American Foresters' National Convention. Society of American Foresters, Bethesda, pp. 307-12.

Directorate of Forestry, 2004. *Criteria and indicators for sustainable forest management in Namibia: Proposal for testing process*. Namibia Finland Forestry Programme, Windhoek.

FAO, 1995. *Unasylva No 181: Silviculture*. <<http://www.fao.org/3/v5200e/v5200e00.htm#Contents>>

'Promoting Sustainable Forest Management in the Kavango-Zambezi-Region in Namibia'



**Hanns Seidel Foundation**  
This project is funded by the European Union



Muñoli: Miya Kabajani

Muimunene 2021

Mutoloki: Juliet Sibeso



### KUZIBA LITABA KA BUTUNGI MUSWALE BA KATENGO KA NSFM:

Hanns Seidel Foundation (HSF) Namibia, House of Democracy  
70-72 Dr Frans Indongo Street, Windhoek West; P.O. Box 90912, Klein Windhoek, Windhoek, Namibia

Tel: +264 (0) 61 237 373 Email: [sustainability@hsf.org.na](mailto:sustainability@hsf.org.na) [www.thinknamibia.org.na](http://www.thinknamibia.org.na)



[facebook.com/thinknam](https://facebook.com/thinknam)



[twitter.com/thinknamibia](https://twitter.com/thinknamibia)



[instagram.com/thinknamibia/](https://instagram.com/thinknamibia/)